

PORAĎME SA

V PORADNI

Naše deti a naše ambície

VERONIKA KOVÁLIKOVÁ

Začiatkom školského roku prišiel do Bratislavy na jednu z nadstavbových škôl, ktorú si vyberajú zväčša samé dievčatá, mládenec z vidieka. Zaujímalo ma, prečo sa rozhodol pre takú, pre chlapca nezvyčajnú školu. Dozvedela som sa, že on sám sa vlastne nerozhodol. Umiestili ho tu rodičia a umiestili ho tam, kde sa im to podarilo. Neboli by sa uspokojili s nadstavbovou školou, keby jeho výsledky zo štúdia na strednej škole neboli také, že sa predsa len neodvážili prihlásiť ho na vysokú školu.

Mládenec sa v škole necíti dobre. Nedarí sa mu, nie je úspešný. Má dojem, že spolužiačky sa mu v duchu smejú. Zo školy odísť nemôže, lebo jednak nevie, čo by mohol robiť, jednak nemôže zarmútiť rodičov, ktorí by túto „hanbu pred dedinou neznesli“.

Poznám dospelého muža, ktorého rodičia kedysi trvali na tom, aby zmaturoval, a potom si vraj môže robiť, čo chce. Urobil rodičom po vôli, zmaturoval a potom išiel za svojou „láskou“ — autami. Je šoférom diaľkových nákladných áut. Je to jeden z najskvelejších mužov, akých poznám. Aktívny, vyrovnaný, spokojný, vyžarujúci istotu, dôveru v seba a chuť i odvahu žiť.

Poznám však aj iného mladého muža. Aj jeho usmerňovali rodičia na cestu, ktorá bola ďaleko od cesty jeho záujmov. Zmaturoval na gymnáziu, nie veľmi úspešne. Dva razy sa opätovne hlásil na vysokú školu, na odbor, ktorý sa páčil rodičom. Pri treťom pokuse sa to podarilo. Na vysokej škole študoval pol druhu roka. Videl, že nemá možnosť pokračovať. Ist sa niečo vyučiť bolo neskoro. Zamestnal sa na mieste, ktoré je veľmi vhodné pre ženu, ale silný muž na ňom pôsobí trochu čudne. Pocítoval neprímeranosť svojich síl i zručností a práce, ktorú robil. Trápil sa, ale zotrval. Po niekoľkých rokoch začal hľadať útechu v alkohole. Dnes má 30 rokov, je nešťastný on, žena, ktorú si medzitým vzal, i rodičia, ktorí však ani dnes nevidia, kde má nevyrovnanosť ich syna hlavný zdroj.

Stretnú som sa so stovkami mladých ľudí, ktorí sa nie vždy ľahko, ale s chuťou a záujmom predierajú do neznámych krajín poznania, žijú v nie vždy ideálnych podmienkach stredoškolských i vysokoškolských domovov, ale majú radosť zo života, pretože ich baví to, čo robia.

Stretnú som však — a nielen ja — aj desiatky ubitých, nešťastných študentov, neraz takých zručných v rozličných iných činnostiach, ktorí sa na hodinách ako malí žiaci krčia za ostatných, na prednáškach, hoci by boli hneď o nových objavoch života na Marse, unavení podriemkávajú. Nezaujíma ich to, nemajú k tejto práci vzťah, nestačia na ňu, unavuje ich.

Možno mnohých z nich nedonútili študovať rodičia. Možno sa o to sami usilovali. Ale kto a prečo do nich vložil ambíciu robiť prácu, ktorá, aj keď ich nerobí vyslovene nešťastnými, nedonáša im potrebné uspokojenie?

Zdalo by sa nám iste málo ľudské usmerňovať dieťa, ktoré je farbosllepé, na dráhu maliara. Trpíme, keď niekedy vidíme, ako sa obézne dieťa núti na hodinách telesnej výchovy do výkonov primeraných jeho šťastnejším spolužiakom. Iste by nijakej matke neprišlo na myseľ urobiť manekýnku zo svojej zle urastenej dcéry a nijakému otcovi urobiť futbalistu zo svojho plochonohého syna.

Ale veľmi mnoho rodičov necúvne od svojho zámeru dať svoje dieťa vyštudovať, často vyštudovať odbor, na ktorý má veľmi malé predpoklady, nemá o to záujem, a preto ani chuť robiť to.

Prečo je to tak?

Rodičia na takúto otázku — neúprimne voči iným, ale často aj voči sebe — zvyknú odpovedať, že im ide o budúce šťastie dieťaťa, ktoré je nerozumné, nevie, čo je život, a nevie, že ak vyštuduje, bude sa mať lepšie.

Vedia, že to nie je pravda. Vedia, že mať sa lepšie neznamená len mať viac peňazí. Vedia aj to, že rozdiely v zárobkoch nie sú také veľké a že nie sú ani vždy na prospech tých, čo majú vyššie vzdelanie. Vedia, že pri ich usmerňovaní až nátlaku nejde o zisk ich syna či dcéry, ale nie sú schopní priznať si, že ide o ambíciu za-

loženú na neuspokojenej potrebe presvedčiť prostredníctvom svojho dieťaťa seba aj iných, čo dokážu, čo sú hodní.

Ambícia nie je zlá. Ani ambícia rodičov, ani ambícia detí. Keď však pripustíme, aby potlačila zreteľ na životnú spokojnosť, vyrovnanosť vlastného dieťaťa, je škodlivá a trestuhodná. Takéto ambície kriví až mrzačia zdravé, šikovné deti, ktoré by sa pri dnešných širokých možnostiach uplatnili v takých smeroch profesií, ktoré by im prinášali satisfakciu, v ktorých by boli úspešné a v ktorých by preto aj spoločnosti prinášali oveľa viac.

Keby sa „utrpenie“ takéhoto donúteného študenta skončilo absolvovaním školy, nebolo by azda ani hodno o tom hovoriť. Lenže tieto ťažkosti sa „vychodením školy“ neskončia. Škola sa dnes totiž v starom zmysle slova nedá „vychodiť“. Škola pokračuje po celý život. Po celý život pokračuje nevyhnutnosť učiť sa, poznávať nové. Škola dnes už nemôže pripraviť človeka na povolanie tak, že po jej skončení vystačí pri troche rutiny s vedomosťami, ktoré v nej získal, na celý život. Škola dnes učí skôr učiť sa, poznávať, vedieť hľadať a nachádzať, orientovať sa v svete, v ktorom bude človek pracovať, i v svete, v ktorom žije. Čím zložitejšie je jeho povolanie, tým viac sa človek musí počas celého jeho vykonávania učiť, v tým zložitejších veciach „sa vyznať“.

Mladí ľudia, ktorí sa vo svojich odboroch „našli“, pokladajú túto perspektívu svojho budúceho života za samozrejmu a povzbudivú. Tým, čo sa bez záujmu, niekedy s nadľudskou námahou predierajú z ročníka do ročníka, od skúšky k skúske, táto perspektíva sa zdá hrozivou, neprijímajú ju, nemôžu jej uveriť. Keby si totiž mali pripustiť, že ich dnešná námaha, sebazapieranie a odriekanie, ktoré im neprináša zážitok uspokojenia, zakončením školy sa neskončí, hodili by sa — ako to raz žartovne poznamenal jeden študent, keď sa hovorilo o celoživotnom vzdelávaní — radšej hneď do Dunaja.

Vieme, že je to nadsadené. A vieme tiež, že nie vždy sa musia následky rodičovských ambícií mať „študované“ dieťa končiť v tragických rozporoch, nevyrovnanosti a nešťastí detí. Ale vieme, že jedným z najpodstatnejších predpokladov spokojnosti a efektívne žitého života je práca, ktorú človek ovláda, v ktorej sa cíti majstrom, ktorú má rád.

Keďže ide o človeka, o naše deti a ich život, zrevidujeme motívy svojich ambícií. Naučme deti neuspokojovať sa s málom. Ale nastavajme im ciele, ktoré ich pre svoju problematickú dosiahnuteľnosť odrádzajú od úsilia ísť za nimi, od činnosti a odoberajú im už ako mladým chuť žiť.

Foto B. ZEMIAK

Najlepšia na svete

Darina uložila dievčatko do postieľky a potichu zavorila dvere. Potom si ešte raz otvorila aktovku a nazrela do Marikíných zošitov. Tie písmená sú ešte kostrbaté, ale aj tak je zlepšenie viditeľné. Učiteľka jej povedala, to viete, dieťa sa musí adaptovať na nové prostredie, na nových kamarátov, nemôžeme chcieť od neho všetko naraz, ale báť sa nemusíte, je bystrá, to som už poznala. Zavrtila Marikínu tašku a vytiahla si pletenie. Nerada sedávala pri televízore len tak nečinne a Vianoce sú tu čo nevidieť. Mariku chce prekvapiť hrubým teplým roláčikom a to aj tak nemôže pred ňou. Hlavou jej tak narychlo prebehli ostatné mesiace, čo všetko sa počas nich zomlelo. Koľkože je to, keď prvýkrát vkročila do domova? Nu áno, presne dva roky...

Keď vtedy rozmýšľali, čo všetko si dať do záväzkov, neboli to Darinin nápad. Decká, povedala Jana, kreslička, viem, že to nie je boľvieako originálne, v novinách sa občas píše o takých brigádach, ktoré chodia za opustenými deťmi, ale čo, keby sme aj my, viete, to naozaj nebude nič formálne, aspoň ja si tak myslím. Zájsť si do nejakého domova, čo ja viem, no aspoň pred Vianocami a na deň detí a tak, čo na to poviete? Karol, inžinier, najprv sa zasmial, pozrite na Janku, pochytili ju akési ľudské túžby, ale potom sa ozvala Darina, že fakt to nie je hlúpy nápad. Pozrite, ja to vytelefonujem, kde by nás prijali, aj tak idú Vianoce, no fakt by sme mohli nejaké čokolády a nejaké desaťkorunové hračky, veď to nikoho z nás nezabije, ale teba áno, Karol? Trochu sa začervenal, Darina bola jeho kamarátka dlhé roky, študovali spolu na vysokej a napokon sa dostali aj spolu robiť do